

ความรู้และประสบการณ์ จากโครงการทหารพันธุ์ดี
ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31

รูป 1

รูป 2

รูป 3

คำนำ

เอกสารการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) “ความรู้และประสบการณ์ จากโครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิรประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31” ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) จัดทำขึ้นมาจากดำริของ แม่ทัพภาคที่ 3/ผู้บังคับศูนย์ประสานงานสารสนเทศ ศูนย์ปฏิบัติการ กองทัพภาคที่ 3 โดย กองทัพบก ได้ดำเนินงานสนองพระราชดำริสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการทหารพันธุ์ดีในพื้นที่รับผิดชอบที่ของ กองทัพภาคที่ 3 ที่ต้องการให้หน่วยที่ดำเนินการทหารพันธุ์ดีได้จัดทำเอกสารการจัดการความรู้ (Knowledge Management - KM) ไว้ในระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) โดยมอบหมายให้ ศูนย์ประสานงานสารสนเทศ ศูนย์ปฏิบัติการ กองทัพภาคที่ 3 กำกับดูแลในการรวบรวม จัดระเบียบ และแลกเปลี่ยนความรู้โครงการทหารพันธุ์ดี กองทัพภาคที่ 3 ในปัจจุบัน เพื่อให้หน่วยและประชาชนผู้สนใจได้นำไปศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งนำไปปฏิบัติให้เกิด ประโยชน์แก่สังคม

ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 เป็นหน่วยได้ที่ได้รับการอนุมัติจาก มณฑลทหารบกที่ 31 ให้ดำเนิน โครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิรประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 โดยหน่วยได้ดำเนินการ “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์กระบือบำบัด” มุ่งเน้น ให้ความสำคัญในโครงการทหารพันธุ์ดีของหน่วย 2 เรื่องด้วยกัน ดังนี้

1. การทำเกษตรผสมผสาน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการนำเอา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในการประกอบการเกษตร เพื่อความมั่นคงและ ยั่งยืน การทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เป็นผลดีที่จะทำให้การนำความรู้และหลักการดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้ เป็นแบบอย่างเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ศูนย์กระบือบำบัด เป็นการเพราะเลี้ยง อนุรักษ์สายพันธุ์กระบือไทย ให้ความสำคัญกระบือ ที่มีต่อการพัฒนาด้านสายพันธุ์ ลักษณะรูปร่างกระบือที่ดีในการคัดเลือกเพื่อไว้ทำพันธุ์ อาหาร การเลี้ยงดู ในระยะต่างๆ ตลอดจนหลักการสุขภาพทั่วไป เพื่อการพัฒนาสู่กระบือการบำบัดเพื่อเด็กพิเศษ การนำกระบือมาช่วยให้การรักษาและฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยทั้งกายและใจ

เอกสารการจัดการความรู้เล่มนี้ ได้รวบรวมเนื้อหาความรู้ทั่วไปและประสบการณ์ของหน่วย ที่ได้เกิดจากการลงมือปฏิบัติ เพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อ กำลังพล นักเรียน - นักศึกษา เกษตรกร และผู้สนใจ ทั่วไป เพื่อประกอบเป็นแนวทางในการทำเกษตรและปศุสัตว์ที่มั่นคงยั่งยืนตลอดไป

พันเอก ศราวุธ อินธิจิต

(ศราวุธ อินธิจิต)

ผู้บังคับศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทที่ 1 **ความเป็นมาของโครงการฯ**

- 1.1 ความเป็นมาของโครงการฯ
- 1.2 หน่วยงานผู้มีส่วนร่วมจัดทำโครงการฯ
- 1.3 สถานที่ตั้งของโครงการฯ

บทที่ 2 **ข้อมูลในโครงการฯ**

- 2.1 **ด้านการเกษตร**
 - 2.1.1 การปลูกมะนาว
 - 2.1.2 การปลูกถั่วฝักยาวสีรินทร์
 - 2.1.3 การปลูกถั่วมะแฮะ
 - 2.1.4 การปลูกพริกจินดา
 - 2.1.5 การทำปุ๋ยหมัก
 - 2.1.6 การทำน้ำส้มควันไม้
 - 2.1.7 การทำน้ำหมักชีวภาพ
- 2.2 **ด้านการปศุสัตว์**
 - 2.2.1 การเลี้ยงกระบือ
 - 2.2.2 การจัดทำคอก
 - 2.2.3 การจัดทำอาหารสัตว์จากวัสดุทางการเกษตร
- 2.3 **โครงการอื่นๆ**
 - 2.3.1 การเลี้ยงจิ้งหรีด
 - 2.3.2 การเลี้ยงไส้เดือน

บทที่ 3 **บทสรุปและข้อเสนอแนะ**

- 3.1 บทสรุปของโครงการฯ
 - 3.1.1 การดำเนินการที่ผ่านมา
 - 3.1.2 การวางแผนโครงการฯ ในอนาคต
- 3.2 ข้อเสนอแนะ (ตามที่คณะของหน่วย เขียนให้สร้างสรรค์)

บรรณานุกรม
รายชื่อผู้เขียน

บทที่ 1

ความเป็นมาของโครงการฯ

1.1 ความเป็นมาของโครงการฯ

ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตร้อนชื้น ประชากรส่วนมากมีอาชีพทำการเกษตร มีพื้นที่ถือครองน้อย ส่วนมากทำการเกษตรผสมผสานปลูกพืช - เลี้ยงสัตว์บนพื้นฐานของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ได้แก่ ดิน อากาศ น้ำ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ท้องถิ่น ประเทศไทยมีทำเลเหมาะแก่การปลูกข้าว ชาวนาไทยได้เรียนรู้การพึ่งพาปัจจัยการผลิตที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพ เช่น การการนำกระบือมาใช้ประโยชน์ร่วมกับการปลูกข้าวทุกขั้นตอน จนเกิดวิถีชีวิต วัฒนธรรมต่างๆ ที่งดงาม ให้คนอยู่อย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ เพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน จนก่อเกิดเป็นภูมิปัญญาในการจัดการต่างๆ มากมาย (กลุ่มวิจัยและพัฒนากระบือ สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์, 2559) โดยเมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชดำริกับ พลโท วิจักขฐ์ สิริบรรสพ แม่ทัพภาคที่ ๓ ในขณะนั้น ให้ดำเนินการจัดทำโครงการเดินตามรอยเท้าพ่อเกษตรอินทรีย์ในหน่วยทหาร เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้กับเกษตรกรในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พลิกฟื้นแผ่นดินว่างเปล่าให้มีคุณภาพเหมาะสมกับการทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับกำลังพลและครอบครัว และประชาชนโดยทั่วไปได้เข้ามาศึกษากระบวนการเกษตรอินทรีย์ เพื่ออยู่บนพื้นฐานของความพอเพียง ตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ดังนั้น กองทัพภาคที่ ๓ จึงได้ดำเนินการโครงการเดินตามรอยเท้าพ่อ เกษตรอินทรีย์ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น โครงการทหารพันธุ์ดี โดยใช้พื้นที่ว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์ โดยมุ่งเน้นการทำเกษตรอินทรีย์ การปลูกสัตว์ และการประมงตามหลักทฤษฎีและหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้เกิดการปฏิบัติจริงภายในหน่วยทหาร (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2565)

ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 เป็นหน่วยได้ที่ได้รับการอนุมัติจาก มณฑลทหารบกที่ 31 ให้ดำเนิน โครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิรประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 โดยหน่วยได้ดำเนินการ “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์กระบือบำบัด” มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการทำเกษตรผสมผสาน โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรม ในการประกอบการเกษตรเพื่อความมั่นคงและยั่งยืน การทำความเข้าใจให้ถูกต้อง เป็นผลดีที่จะทำให้การนำความรู้และหลักการดังกล่าว ไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และศูนย์กระบือบำบัด เป็นการเพาะเลี้ยง อนุรักษ์สายพันธุ์กระบือไทย ให้ความสำคัญกระบือที่มีต่อการพัฒนาด้านสายพันธุ์ ลักษณะรูปร่างกระบือที่ดีในการคัดเลือกเพื่อไว้ทำพันธุ์ ลักษณะทั่วไปของกระบือ เป็นสัตว์สี่เท้า กีบคู่ ตัวขนาดใหญ่ โตเต็มวัยเมื่ออายุระหว่าง 5 - 8 ปี น้ำหนักตัวผู้โตเต็มวันโดยเฉลี่ยประมาณ 600 - 700 กิโลกรัม ตัวเมียเฉลี่ยประมาณ 400 - 500 กิโลกรัม ตัวผู้จะใหญ่กว่าตัวเมีย มีผิวหนังสีเทาถึงดำ บางตัวมีหนังสีชมพู เรียกว่า "กระบือเผือก" มีเขาเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัว

ปลายเขาโค้งเป็นวงคล้ายพระจันทร์เสี้ยว กระบือตัวผู้ที่มีลักษณะดี รูปร่างใหญ่ มีลักษณะตามอุดมทัศน์นี้ กระบือไทยที่สวยงามจะมีคนซื้อไปเป็น "พ่อพันธุ์" กระบือเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ลูกกระบือจะกินนมแม่จนอายุประมาณ 9-10 เดือน กระบือจะเจริญเติบโตใช้แรงงานได้ระหว่างอายุ 25-3 ปี ช่วงที่ใช้งานได้ดีมากที่สุดคือระหว่างอายุ 6-9 ปี กระบือแต่ละตัวจะใช้งานได้จนอายุย่างเข้า 20 ปี อายุกระบือโดยทั่วไปเฉลี่ยประมาณ 25 ปี (พยุงค์ศักดิ์ อินต๊ะวิชา, 2559) การเพาะเลี้ยงกระบือของหน่วย เป็นการพัฒนาสู่กระบือการบำบัดเพื่อเด็กพิเศษ การนำกระบือมาช่วยให้การรักษาและฟื้นฟูสุขภาพผู้ป่วยทั้งกายและใจต่อไป

1.2 หน่วยงานผู้มีส่วนร่วมจัดทำโครงการฯ

1.2.1 มณฑลทหารบกที่ 31 ได้ให้คำแนะนำและเป็นพี่ปรึกษาในการจัดทำโครงการฯ

1.2.2 กองพันทหารช่างที่ 4 กองพลทหารราบที่ 4 ได้สนับสนุนกำลังพลและเครื่องจักรหนักในการปรับพื้นที่ และสร้างอาคารเรียนรู้ในโครงการฯ

1.2.3 กลุ่มอนุรักษ์ควายไทยจังหวัดอุทัยธานี ได้มอบกระบือให้กับโครงการฯ จำนวน 2 ตัว เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2565

1.2.3 กลุ่มอนุรักษ์ควายไทยจังหวัดอ่างทอง ได้มอบกระบือให้กับโครงการฯ จำนวน 2 ตัว เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2565

1.3 สถานที่ตั้งของโครงการฯ

1.3.1 โครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิรประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์กระบือบำบัด” ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 2 ตำบลนครสวรรค์ออก (ใกล้ฟาร์มเกษตรทหารช่าง) อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (จำนวน 17 ไร่)

1.3.2 ภาพถ่ายพื้นที่โครงการฯ (จาก Google Earth)

บทที่ 2

ข้อมูลในโครงการฯ

2.1 ด้านการเกษตร

2.1.1 การปลูกมะนาว

2.1.2 การปลูกถั่วฝักยาวสิรินธร

2.1.3 การปลูกถั่วมะแฮะ

2.1.4 การปลูกพริกจินดา

2.1.7 การทำปุ๋ยหมัก

2.1.8 การทำน้ำส้มควันไม้

2.1.9 การทำน้ำหมักชีวภาพ

2.2 ด้านการปศุสัตว์

2.2.1 การเลี้ยงกระป๋อง

2.2.2 การจัดทำคอก

2.2.3 การจัดทำอาหารสัตว์จากวัสดุทางการเกษตร

2.3 โครงการอื่นๆ

2.3.1 การเลี้ยงจิ้งหรีด

2.3.2 การเลี้ยงไส้เดือน

บทที่ 3

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

3.1 บทสรุปของโครงการฯ

3.1.1 การดำเนินการที่ผ่านมา

โครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิระประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์กระบือบำบัด” จัดเป็นศูนย์การเรียนรู้หนึ่งที่ได้เปิดให้ นักเรียน-นักศึกษา ปลายประชาชนที่สนใจทั่วไปได้เข้าศึกษาเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการไปประยุกต์ใช้และต่อยอด ในการดำรงชีวิต ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ถือได้ว่าเป็นกำไรของแผ่นดินในการเผยแพร่ความรู้ต่อไป

- ผู้เข้าศึกษาดูงานในโครงการฯ ที่ผ่านมา

ลำดับ	ผู้เข้าศึกษาดูงาน	จำนวน (นาย/คน)	วันที่เข้าศึกษาดูงาน	หมายเหตุ
	นศท.ฝึกภาคปกติ			
1	นศท.ชั้นปีที่ 2 (กลุ่มฝึกวันจันทร์)	60	21 พฤศจิกายน 2565	
2	นศท.ชั้นปีที่ 2 (กลุ่มฝึกวันอังคาร)	151	22 พฤศจิกายน 2565	
3	นศท.ชั้นปีที่ 2 (กลุ่มฝึกวันพุธ)	56	23 พฤศจิกายน 2565	
4	นศท.ชั้นปีที่ 2 (กลุ่มฝึกวันพฤหัสบดี)	190	24 พฤศจิกายน 2565	
5	นศท.ชั้นปีที่ 2 (กลุ่มฝึกวันศุกร์)	129	25 พฤศจิกายน 2565	
	นศท.ฝึกภาคสนาม			
6	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 1	286	13 มกราคม 2566	
7	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 2	348	20 มกราคม 2566	
8	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 3	293	27 มกราคม 2566	
9	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 4	353	3 กุมภาพันธ์ 2566	
10	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 5	348	10 กุมภาพันธ์ 2566	
11	นศท.ชั้นปีที่ 3 (ชาย) ผลัดที่ 6	339	17 กุมภาพันธ์ 2566	
12	นศท.ชั้นปีที่ 3 (หญิง) ผลัดที่ 7	359	22 กุมภาพันธ์ 2566	
	รวมยอดผู้เข้าศึกษาดูงาน จำนวน 2,912 นาย			

3.1.2 การวางแผนโครงการฯ ในอนาคต

- ย้ายคอกกระบือ ไปอยู่หลังอาคารเรียนรู้
- ปลูกหญ้าทะเล็ม, ปลูกหญ้าแพงโกล่า, ปลูกไม้ยืนต้น, ปลูกไผ่, ปลูกพืชผักสวนครัว/พืชสมุนไพร
- ขุดขยายสระน้ำ เพื่อเลี้ยงปลา
- ปรับพื้นที่เพื่อทำเป็นลายปุ๋ยคอก
- ปรับพื้นที่เพื่อทำเป็นนาข้าว

3.2 ข้อเสนอแนะ

โครงการทหารพันธุ์ดีค่ายจิรประวัติ ศูนย์การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร มณฑลทหารบกที่ 31 “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงและศูนย์กระบือบำบัด” เป็นโครงการที่อยู่ในระยะเริ่มต้น ซึ่งยังต้องพัฒนาในอีกหลายๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ตามแนวพระราชดำริยิ่งขึ้น ทั้งยังมีโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่อีกหลายโครงการฯ ที่สามารถนำมาใช้และต่อยอดในอนาคต จึงเห็นว่าโครงการที่หน่วยดำเนินการอยู่นั้น สามารถพัฒนาต่อยอดได้อีก เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้ที่สนใจในพื้นที่และต่างพื้นที่ต่อไป

บรรณานุกรม

- กลุ่มวิจัยและพัฒนากระบือ สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์. (2559). **คู่มือการเลี้ยงควายไทย**. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พยุงค์กดี อินตะวิชา. (2562). **การพัฒนาชุดความรู้การใช้นวัตกรรมในการจัดการฟาร์มกระบือแบบประณีตในภาคเหนือ**. กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2565). **รายงานผลการดำเนินงานโครงการทหารพันธุ์ดีในภาพรวม 4 ภาค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 – 2565**. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

รายชื่อผู้เขียน (รูปถ่าย PDX. รูปถ่าย การทำงานในโครงการฯ)

1. ยศ-ชื่อ-สกุล
2. ตำแหน่งตาม ชกท.
3. ตำแหน่งในโครงการฯ
4. ประสบการณ์การฝึกอบรมฯ (ด้านการเกษตรเท่านั้น)
5. ประสบการณ์ในโครงการฯ
6. หมายเลขโทรศัพท์

